

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ

IMPROVING TAX CONTROL IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF COUNTERACTION TO TAX EVASION

УДК 336.22

Ткачик Ф.П.

к.е.н., доцент кафедри податків та
фіскальної політики
Тернопільський національний
економічний університет

У статті досліджено особливості контрольної діяльності фіскальних органів України на сучасному етапі. Систематизовано основні причини, що спонукають платників податків до ухилення від податкових платежів. Запропоновано напрями удосконалення податкового контролю як вагомого важеля мінімізації податкових правопорушень у сфері ухилення від сплати податків і зборів.
Ключові слова: податкова система, фіскальна політика, податковий контроль, ухилення від оподаткування, податкове консультування, податкова культура.

В статье исследованы особенности контрольной деятельности фискальных органов Украины на современном этапе. Систематизированы основные причины, склоняющие налогоплательщиков к уклоне-

нию от налоговых платежей. Предложены направления совершенствования налогового контроля как весомого рычага минимизации налоговых правонарушений в сфере уклонения от уплаты налогов и сборов.

Ключевые слова: налоговая система, фискальная политика, налоговый контроль, уклонение от налогообложения, налоговое консультирование, налоговая культура.

In the article discusses the features of fiscal control of Ukraine today. The main reasons that motivate taxpayers to evade tax payments are systematized. Directions improving tax control as an important lever minimize tax offenses in the evasion of taxes and duties.

Keywords: tax system, fiscal policy, tax control, tax evasion, tax consulting, tax culture.

Постановка проблеми. Одним з основних факторів, що негативно позначається на наповненні бюджету фінансовими ресурсами протягом тривалого періоду, залишається таке явище, як ухилення від сплати податкових платежів. Як свідчить практика, адміністрування встановлених законодавством України податків і зборів, конституційний обов'язок платників податків щодо повної і своєчасної сплати податкових платежів виконується не добросовісно, не завжди і не усіма суб'єктами оподаткування. Часто це відбувається з причин нерозуміння громадянами глибинних аспектів такого обов'язку та недостатнього рівня їх інформування щодо важливих наслідків та ефектів оподаткування для держави та суспільства. Пошуки способів мінімізації сплати податкових платежів завжди є актуальними для суб'єктів господарювання, однак фіскальні органи повинні моніторити такі дії та застосовувати відповідні заходи, якщо вони носять незаконний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика податкового контролю, основні його форми, методи, практика здійснення відображені в працях таких науковців, як: І.Р. Безпалько, З.С. Варналій, О.М. Воронкова, Н.І. Главацька, О.М. Десятнюк, Т.О. Дулік, О.М. Корецький, А.І. Крисоватий, А.В. Лісовий, А.І. Луцик, К.А. Матвійчук, О.М. Тищенко, Т.Л. Томнюк, О.О. Яковенко та інші.

Проте, дослідження специфіки організації і здійснення податкового контролю в контексті протидії ухиленню від сплати податків і зборів потребують сучасних аспектів та систематизації векторів удосконалення контрольної діяльності фіскальних органів.

Постановка завдання. Основною метою дослідження є розгляд теоретико-прикладних аспектів здійснення податкового контролю в Україні, висвітлення сутності та причин ухилення від оподатку-

вання, а також формування способів удосконалення податкового контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мінімізація сплати податків і зборів може реалізуватися двома шляхами: внаслідок використання незаконних методів і шляхом легалізованих дій. У контексті зазначеного, вчинення дій щодо несплати податкових платежів в українській практиці прийнято розмежовувати на два методи: легалізоване зменшення оподаткування, яке називають уникненням від сплати податків, а також нелегальне – ухилення від сплати податків [1, с. 53]. Ухилення від сплати податків по факту свого вчинення тягне відповідальність фінансового або кримінального характеру, а в кінцевому вияві посилює дисбаланси у наповненні фінансовими ресурсами бюджету різних рівнів. Динаміка кількості випадків заниження податкових зобов'язань та несплати податків і зборів з року в рік характеризується стабільно трендом зростання. Однак, останнім часом українське суспільство все ж таки робить кроки до переосмислення своєї ролі в державі як платника податків. Зокрема, суб'єкти оподаткування все частіше цікавляться інформацією у органів Державної фіскальної служби (ДФС) України щодо полегшених умов ведення та оподаткування своєї господарської діяльності.

На підтримку і розвиток цього процесу ДФС України у 2013 році на базі сервісу «Єдина база податкових знань» був розроблений новий сервіс «Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс» («ЗІР») [2]. Інформація сервісу зручно систематизована за тематиками, що частіше цікавлять платників податків. Функціонал ресурсу забезпечує можливість зовнішніх клієнтів веб-порталу використовувати в роботі запитання-відповіді з Бази знань, нормативно-правові документи, письмові консультації. База знань постійно

підтримується в актуальному стані й постійно оновлюється. Зокрема, здійснюється моніторинг змін законодавства шляхом опрацювання інформації офіційних джерел інформації; проводиться інвентаризація Баз знань, яка дозволяє виявляти інформацію, що втратила актуальність; готуються проекти нових редакцій відповідей на запитання тощо. Такий сервіс, безумовно, здійснює позитивний вплив на рівень інформування платників податків, саме від такого рівня може залежати усвідомлення платників податків повноцінно декларувати (прибутки) доходи та сплачувати податкові платежі.

Поряд з цим, інший контекст свідчить про те, що одним із негативних наслідків ухилення від сплати податків є розвиток корупції з різноманітними її виявами і формами. Останнім часом загрози фінансово-економічній безпеці нашої держави значно зростають через участь у злочинних угрупованнях корумпованих представників різних рівнів державного та муніципального управління, контролюючих та правоохоронних органів, а також ініціаторів мінімізації сплати або несплати податкових платежів. Головна небезпека цього явища в тому, що воно дискримінує функції державного апарату, призводить до незворотних змін, які можна подолати лише завдяки кардинальним засобам. Тому боротьба з корупцією, організованою злочинністю та ухиленням від оподаткування виступають найбільш пріоритетними проблемами, що постали перед українським суспільством, та потребують нагального вирішення [3, с. 45].

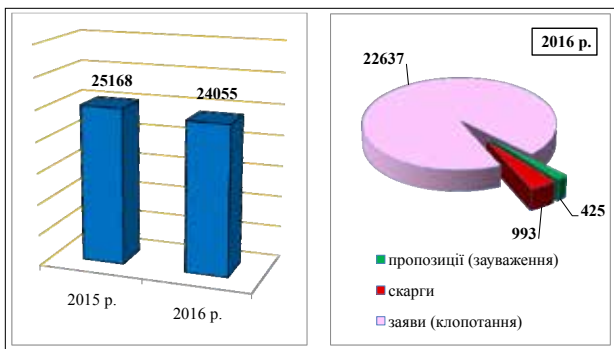
У контексті цього важливо зазначити, що з метою подолання корупції, ліквідації перешкод, що заважають створенню сприятливого бізнес-клімату, усунення непорозумінь у спілкуванні громадян – платників податків із посадовими особами органів ДФС усіх рівнів працює антикорупційний сервіс «Пульс», який є індикатором якості взаємодії бізнесу та фіскальних органів. Створено всі умови для відкритого повідомлення платниками про неправомірні дії чи бездіяльність працівників відомства. Крім того, клієнти, які бояться наслідків звернення на сервіс «Пульс», мають змогу анонімно залишити інформацію, яка також обов'язково розглядається [4; 5, с. 205].

Протягом 2016 року до ДФС України та її територіальних органів надійшло 24055 звернень (індивідуальне, колективне та анонімне) від 29746 громадян (рис. 1).

Серед загальної кількості звернень громадян до ДФС та її територіальних органів у 2016 році надійшло 425 пропозицій (зауважень) (1,8% від загальної кількості звернень), 22637 заяв (клопотань) (94,1% від загальної кількості звернень), 993 скарги (4,1% від загальної кількості звернень).

Поряд із зазначеними заходами, на нашу думку, важливу роль сьогодні слід приділяти ефективності податкового контролю та контрольній діяльності фіскальних органів загалом. Зокрема, для того, щоб підвищити ефективність здійснення податкового контролю у сфері оподаткування, потрібно покращити виконання аналітичної роботи, яка здійснюється контролюючими органами. Необхідно систематизувати рекомендації для здійснення податкового контролю за різними галузями економіки враховуючи при цьому використання чітко регламентованих принципів і методів. Також потрібно модернізувати та покращити технічне та програмно-інформаційне забезпечення, що використовуються контролюючими органами та безпосередньо тими підрозділами, основною функцією яких є здійснення податкового контролю. Також варто зазначити, що інформаційно-аналітична робота, яка здійснюється у фіскальних органах, носить неповний характер. Потрібно проводити лише такий аналіз даних, у результаті якого є ефект (більша сума сплачених податків до бюджету, більша сума донарахувань у результаті податкових перевірок). Необхідно проводити чіткий аналіз впливу факторів та чинників, які впливають на роботу підконтрольних об'єктів, тобто варто здійснювати не лише кількісну оцінку, а й якісну. А також необхідно здійснювати аналіз ризиків, які є в тій чи іншій галузі економіки та враховувати фактори впливу на податкоспроможність платників податків [7]. При здійсненні податкового контролю потрібно дотримуватися принципу дешевизни та ефективності податкової системи, тобто необхідно реально здійснювати контрольну діяльність так, щоб витрати понесені на її здійснення були меншими, ніж сума коштів, що була нарахована в результаті контрольних заходів [8, с. 137].

На даному етапі удосконалення і розбудова податкової системи України націлені на інтеграцію в європейську спільноту. Базовим поняттям цього етапу є збільшення кількості платників податків, які добровільно сплачують податки. Фіскальні органи повинні бути не тільки контролюючими та каральними органами влади, а й інституціями, які сприяють підвищенню загальної фінансово-економічної стабілізації в державі. На нашу думку, пріоритетною метою податкового контролю має бути не здійснення каральної функції, а впровадження превентивних заходів контролю, які будуть попереджувати та мати профілактичний вплив на порушення податкового законодав-

Рис. 1. Динаміка звернень громадян до Державної фіскальної служби України та її територіальних органів [6]

ства. Для того щоб платники активніше сплачували податки добровільно потрібно збільшити віддачу з боку держави у формі суспільних благ. Платники повинні бачити, на які потреби державою втілюються сплачені ними кошти у вигляді податків і зборів [9].

В інших випадках можуть популяризуватись явища ухилення від сплати податкових платежів та, як наслідок, порушення норм податкового законодавства. Серед причин, що спонукають суб'єктів господарювання до порушень у сфері оподаткування задля зниження податкових зобов'язань можна також виділити наступні, а саме:

1) **Нелегальне ведення бізнесу** означає, що платники податків ще на етапі встановлення на облік у фіскальні органи не здійснюють цієї важливої для контрольних дій процедури. Реєстрація діяльності платника є дуже важливим етапом обліку платника, адже завдяки цій процедурі можна знати всі основні дані про платника, діяльність, якою він займається, його постачальників, контрагентів. А у разі виникнення заборгованості платника перед бюджетом контролюючий орган може знайти інформацію про його дебіторську заборгованість, яка є додатковим джерелом погашення податкового боргу.

2) **Нелегальне здійснення експорто-імпорتنних операцій** означає, що можуть бути випадки порушення митних правил та контрабанди. Так, як при здійсненні експортно-імпорتنних операцій, тобто у сфері зовнішньоекономічної діяльності можуть також справлятися податки, які є бюджетоутворюючими. Ними виступають непрямі податки: податок на додану вартість, акцизний податок, мито. Ці порушення впливають на соціально-економічне зростання в цілому.

3) **Корупційні дії.** Незважаючи на постійне оновлення законодавчої бази щодо боротьби з корупційним процесами та спостереженнями за її дотриманням, випадки корупційних дій є присутніми і надалі. Корупція є складним соціальним явищем із надзвичайно великою диверсифікацією його виявів і форм. Вона властива всім країнам, незалежно від політичного устрою та рівня економічного розвитку. Жодна із соціально-політичних та економічних систем не мала й не має повного імунітету від корупції – змінюються лише її обсяги, вияви і можливості, що визначається ставленням до неї держави та суспільства [10, с. 245].

4) **Свідоме заниження бази оподаткування** означає, що платники податків бажають зменшити суму податкового зобов'язання, яке повинно бути сплачене до бюджету різними шляхами, у тому числі й незаконними.

5) **Випадки фінансового шахрайства.** Тобто платники для того, щоб не сплачувати податки, перебувають у «тіні», при цьому здійснюючи економічні злочини.

6) **Ухилення від оподаткування** – вже зазначалося вище, що воно ідентифікується через використання незаконних методів зменшення розміру податкового зобов'язання [11]. Проте, загалом головними

негативними наслідками ухилення від сплати податків на економіку країни є:

- зменшення дохідної частини бюджетів держави;
- зростання корумпованості;
- деформація свідомості громадян через отримання доходів поза межами правового поля;
- скорочення податкової бази, яке призводить до зростання податкового тиску на легально працюючі підприємства і підштовхує їх до переведення своєї діяльності в «тінь»;
- зростання дисбалансу в розвитку різних секторів економіки [12].

Ухилення від сплати податків та наявність великого тіньового сектора вказує на те, що значна частка суб'єктів національної економіки постійно порушує державні закони та нормативи і, що органи управління не цілком спроможні змусити їх функціонувати в межах правового поля [13, с. 79]. Це підриває довіру як до інститутів державної влади, так і до ДФС України зокрема.

Також важливо зазначити, що у процесі реформ значна увага в удосконаленні механізмів оподаткування приділяється інформатизації процесів оподаткування, як наслідок: у 2014 р. 84 країни світу повністю завершили запровадження систем електронного декларування та сплати податкових зобов'язань.

Результатом реформ стало зниження середньої загальної ставки оподаткування, зменшення кількості податкових платежів на рік, скорочення витрат часу на виконання вимог податкового законодавства, що дозволило середньостатистичній компанії світу сплачувати податки за середньою загальною ставкою оподаткування 40,8%, здійснювати 25,6 податкових платежів на рік, витратити при цьому 261 годину на виконання вимог податкового законодавства [14].

У процесі моніторингу реформ міжнародних податкових систем стало помітно, що значна увага приділяється розробці механізмів протидії розмиванню оподаткованої бази і виведення прибутків із під оподаткування. Актуальність даної політики зумовлена значними податковими втратами за наявності такої проблеми. Щорічні втрати держав від недоотриманих податків від таких дій оцінюються приблизно у сумі 100-240 млрд. дол. США.

Важливим досягненням у напрямі досягнення більшої прозорості у оподаткуванні є врегулювання країнами Європейського Союзу питання обміну з 2017 р. інформацією про податкове регулювання. На даний час країни – члени Європейського Союзу майже не діляться інформацією про податкове регулювання і контрольні процедури одна з одною, а це не сприяє адекватній податковій конкуренції. Для прикладу, «особливі» умови оподаткування пропонувала Ірландія для американської корпорації «Apple», Люксембург – для італійської компанії «Fiat», Нідерланди – для американської компанії «Starbucks» [14].

Таким чином, шляхами реформування національ-

ної системи податкового контролю повинні стати зміни, які позитивно вплинуть на господарську діяльність платників податків, а саме:

1) зменшити податковий тиск на платників і при цьому знайти шляхи розширення бази оподаткування;

2) знизити ставки податкових платежів (у тому числі тимчасово чи в структурі механізмів «податкової амністії» або «інвестиційного податкового кредиту»), що може привести до детінізації підприємницької діяльності в Україні;

3) удосконалити систему кабінетного аудиту як методу визначення напрямів та перспектив проведення контрольно-перевірочної роботи, які б дозволяли оперативно реагувати на порушення податкового законодавства та ефективно їх відпрацьовувати [15];

4) оптимізувати використання часу на оформлення матеріалів у результаті здійснених перевірок, спростити процедури їх оформлення;

5) покращити якість обслуговування та проведення консультаційної і масово-роз'яснювальної роботи з платниками податків;

6) здійснювати регулярний моніторинг рівня кваліфікації працівників контролюючих органів у сфері оподаткування, забезпечити кваліфікованим інспекторам гідну оплату праці тощо.

Поряд з цим важливо зазначити, що систематизація векторів удосконалення податкового контролю в контексті протидії податковим правопорушенням та ухиленням від оподаткування повинна враховувати основні пріоритети Стратегії «Україна – 2020» та мати комплексний вигляд (рис. 2).

Разом з цим підвищених пріоритетів у контрольній діяльності фіскальних органів вимагають такі факти, як підвищення професійності роботи працівників фіс-

кальної служби та їх робота з платниками податків, розширення застосування електронних сервісів для зменшення можливостей до ухилення від сплати податків та проявів корупції. Австралійський досвід свідчить про спадаючу динаміку кількості проведених податкових перевірок у зв'язку з проведенням інтенсивних заходів у сфері інформування та консультування платників податків щодо обов'язку повномасштабного декларування оподатковуваних операцій і сплати в повному обсязі податків і зборів.

Отже, побудова та застосування механізмів податкового контролю має носити комплексний характер з урахуванням стратегії розвитку державних фінансів України, Стратегічного плану розвитку ДФС України та в поєднанні з інституційними ринковими реформами – це створення стимулюючої податкової системи та конкурентної ринкової системи. У нинішніх реаліях механізм податкового контролю у сфері оподаткування має будуватися та зазнавати змін у комплексі зі структурними реформами, корелюватися із політикою бюджетних видатків, державною борговою політикою, націлюватися на збалансування бюджету вже у короткостроковій перспективі та мінімізацію випадків ухилення від оподаткування.

Висновки із проведеного дослідження. Підсумовуючи результати проведеного наукового дослідження варто зазначити, що важливим кроком на законодавчому рівні стало запровадження у Податковому кодексі України з 2017 року положень та основних визначень щодо функціонування електронного кабінету платника податків, який повинен повноцінно запрацювати з 2018 року. Створення та постійне удосконалення електронного кабінету сприятиме налагодженню більш тісного та конструктивного діалогу «платник – державна фіскальна служба», що виступатиме одним із дієвих превентивних заходів у національній системі податкового контролю і – як наслідок – мінімізації явищ ухилення від оподаткування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Тищенко О.М. Ухилення від сплати податків та причини його виникнення / О.М. Тищенко, А.О. Єніна-Березовська // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2009. – №1 (4). – С. 52-56.
2. Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zir.minrd.gov.ua/main/index/posibnyk>
3. Воронкова О.М. Посилення протидії ухиленню від оподаткування в системі податкового адміністрування / О.М. Воронкова // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – №2. – С.41-51.
4. Антикорупційний сервіс Державної фіскальної служби України «Пульс» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/others/puls->
5. Ткачик Ф.П. Податкове консультування як спосіб мінімізації ухилення від оподаткування / Ф.П. Ткачик, І.В. Дармопуск // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – Вип. 9 (ч. 5). – С. 204-208.
6. Стан розгляду звернень громадян за січень-

Рис. 2. Систематизація векторів удосконалення податкового контролю на сучасному етапі [15]

грудень 2016 року / ДФС України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/priymalna-gromadyan/zvernennya-gromadyan/priyom-gromadyan/stan-rozglyadu-zvernen/281582.html>

7. Корецький О.М. Податковий контроль як складова державного фінансового контролю / О.М. Корецький // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=derzhavne-upravlinnya-udoskonalennya-ta-rozvytok&s=ua&z=403>

8. Ясько І.В. Принципи оподаткування / І.В. Ясько // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2015. – № 824. – С. 135-139.

9. Податкові перевірки в рамках кримінального провадження: незаконність і недопустимість, наслідки / Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmp.ua/ua/analytics/infoletters/tax-audits-in-the-framework-of-criminal-proceedings/>

10. Десятнюк О.М. Реальні та потенційні загрози національній безпеці у сфері оподаткування / О.М. Десятнюк // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : зб. наук. праць ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника», 2008. - Вип. IV, т. 2. – С. 243-252.

11. Матвійчук К.А. Тінюва економіка в Україні як наслідок уникнення від сплати податків / К.А. Матвійчук // Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2012_09_21/7_matvijchuk.htm

12. Дулік Т.О. Ухилення від сплати податків та їх наслідки для економіки країни / Т.О. Дулік, Р.С. Шаранов // VII Міжнародна научно-практична конференція: «Актуальные проблемы современной науки» (Санкт-Петербург – Астана – Киев – Вена, 28 апреля 2016). – 78 с. (С. 58-62) // Международный научный центр: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inter-nauka.com/issues/conf-2016/april/1066/>

13. Главацька Н.І. Визначення передумов та наслідків ухилення від сплати податків / Н.І. Главацька // Управління розвитком. – 2013. – № 21. – С. 79-81.

14. Hufbauer G. Tax Policy in a Global Economy / G. Hufbauer // Paper for the American Institute of Contemporary German Studies. – Peterson Institute for International Economics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?ResearchID=365

15. Визначення ризиковості діяльності суб'єктів господарювання та заходів щодо недопущення втрат бюджету внаслідок ухилення таких суб'єктів господарювання від оподаткування / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:epoKv_L44vsJ:sfs.gov.ua/data/material/000/000/5311770.doc+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

16. Податкова реформа: оцінка основних ініціатив / Міжнародний центр перспективних досліджень // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_pr.pdf

REFERENCES:

1. Tyshchenko O.M. Ukhylennia vid splaty podatkov ta prychny yoho vynykennia / O.M. Tyshchenko, A.O. Yenina-Berezovska // Visnyk Universytetu bankivskoi spravy NBU. – 2009. – #1 (4). – S. 52-56.

2. Zahalnodostupnyi informatsiino-dovidkovyi resurs / [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zir.minrd.gov.ua/main/index/posibnyk>

3. Voronkova O.M. Posylennia protydii ukhylenniu vid opodatkuвання v systemi podatkovoho

administruvannia / O.M. Voronkova // Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy. – 2011. – #2. – S. 41-51.

4. Antykoruptsiinyi servis Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy «Puls» / [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sfs.gov.ua/others/puls->

5. Tkachyk F.P. Podatkove konsultuvannia yak sposib minimizatsii ukhylennia vid opodatkuвання / F.P. Tkachyk, I.V. Darmopuk // Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky». – 2014. – Vyp. 9 (ch. 5). – S. 204-208.

6. Stan rozghliadu zvernen hromadian za sichen-hruden 2016 roku / DFS Ukrainy // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sfs.gov.ua/priymalna-gromadyan/zvernennya-gromadyan/priyom-gromadyan/stan-rozglyadu-zvernen/281582.html>

7. Koretskyi O.M. Podatkovi kontrol yak skladova derzhavnogo finansovoho kontroliu / O.M. Koretskyi // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=derzhavne-upravlinnya-udoskonalennya-ta-rozvytok&s=ua&z=403>

8. Yasko I. V. Pryntsypy opodatkuвання / I. V. Yasko // Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Yurydychni nauky. – 2015. – # 824. – S. 135-139.

9. Podatkovi perevirky v ramkakh kryminalnoho provadzhennia: nezakonnist i nedopustymist, naslidky / Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://kmp.ua/ua/analytics/infoletters/tax-audits-in-the-framework-of-criminal-proceedings/>

10. Desiatniuk O. M. Realni ta potentsiini zahrozy natsionalnii bezpetsi u sferi opodatkuвання / O. M. Desiatniuk // Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu : zb. nauk. prats DVNZ «Prykarpat. nats. un-t im. V. Stefanyka», 2008. – Vyp. IV, t.2. – S. 243-252.

11. Matviichuk K.A. Tinova ekonomika v Ukraini yak naslidok unyknennia vid splaty podatkov / K.A. Matviichuk // Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.confcontact.com/2012_09_21/7_matvijchuk.htm

12. Dulik T.O. Ukhylennia vid splaty podatkov ta yikh naslidky dla ekonomiky krainy / T.O. Dulik, R.S. Sharanov // VII Mezhdunarodnaia nauchno-praktycheskaia konferentsiia: «Aktualnye problemy sovremennoi nauky» (Sankt-Peterburh – Astana – Kyev – Vena, 28 apreliia 2016). – 78 s. (S. 58-62) // Mezhdunarodnyi nauchnyi tsentr: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.inter-nauka.com/issues/conf-2016/april/1066/>

13. Hlavatska N. I. Vyznachennia peredumov ta naslidiv ukhylennia vid splaty podatkov / N. I. Hlavatska // Upravlinnia rozvytkom. – 2013. – # 21. – S. 79-81.

14. Hufbauer G. Tax Policy in a Global Economy / G. Hufbauer // Paper for the American Institute of Contemporary German Studies. – Peterson Institute for International Economics [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?ResearchID=365

15. Vyznachennia ryzykovosti diialnosti subiektiv hospodariuvannia ta zakhodiv shchodo nedopushchennia vtrat biudzhetu vnaslidok ukhylennia takykh subiektiv hospodariuvannia vid opodatkuвання / [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:epoKv_L44vsJ:sfs.gov.ua/data/material/000/000/5311770.doc+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

16. Podatkova reforma: otsinka osnovnykh initsiatyv / Mizhnarodnyi tsentr perspektivnykh doslidzhen // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_pr.pdf